

Maloruske narodne pesmi in kolomejke.

Študija. — Spisal Bajda Kazak.

Najbogatejše narodno slovstvo imajo po izjavah veščakov Malorusi, ki se kosajo v bogastvu in lepoti narodnih pesmi s Srbi. „Narodna poezija Ukrajincev-Rusinov je najbogatejša v Evropi; odlikuje se po estetični vrednosti in pesniškem vzletu, po spretnosti izrazov in ima v sebi nekaj vnemajočega, veličastnega, silno nežnega, melanholičnega in slikovitega.“ Tako ocenjuje ukrajinsko narodno pesem Ljukšič¹⁾. „Tarih poetičkih podob, takega poetičkega užitka, kakor ga dajejo ljubitelju narodne poezije n. pr. liriške pesmi maloruske, ki presegajo tudi srbske ženske pesmi, bomo pač iskali v naših slovenskih zaljubljenih zaman²⁾.“

Tu podamo čitateljem najprej splošni pregled narodnih pesmi, potem pa izpregovorimo obširnejše posebej o „kolomejkah“, izmed katerih priobčimo tudi več prevodov.

Maloruske narodne pesmi so zelo raznovrstne³⁾. V prvi vrsti nam je omeniti obredne in nabožne pesmi, ki izhajajo kakor naše slovenske še iz poganske dobe, a so dobile tekom časa več ali manj krščanskega značaja. K tem spadajo kolodnice in ščedrivke. Koljadá pomeni v malorusčini božični praznik, zlasti drugi dan, prvotno pa je pomenjala beseda rojstvo solnca. Ščedrivke se pojo na ščedri večer, t. j. predvečer sv. Silvestra, sv. Bazilija in sv. treh kraljev.

Na mesto božanstev solnca, meseca, vetra, groma i. t. d. so stopili v krščanski dobi Kristus in razni svetniki. V teh pesmih prosi ljudstvo božjega blagoslova⁴⁾ zlasti za gospodarstvo. Mnoge ščedrivke nimajo često nič obrednega in nabožnega v sebi in opevajo ljubezen.

Dalje spadajo med obredne in nabožne pesmi vesnjanke (pomladne pesmi) ali gagilke (Galja, boginja pomladi). To so vesele pesmi, s katerimi so nekdanj pozdravljali prihod pomladi. Zdaj jih pojo dekleta na Veliko noč; petje spremljajo pa s plesom in igrami.

V vesnjankah se omenjajo tudi pomladna opravila na polju, oranje, sejanje i. dr.

V to vrsto pesmi spadajo nadalje kupaljske pesmi, ki so se pele nekdanj na letni praznik Kupala (boga solnca?), na čast solnčnega božanstva, 23. rožnika. „Ime Kupala izvajajo iz besede kopati, ker letne nebeške sile solnce, grom, blisk, dež, okopljejo zemljo in ji dajejo v čas praznika Kupala največjo rodečo moč¹⁾.“ Dandanes pojo kupaljske pesmi na predvečer sv. Ivana ob kresovih. Kakor prej navedene pesmi, opevajo tudi te često ljubezen in gospodarsko življenje.

Med obredne in nabožne pesni spadajo tudi obžinkove pesmi t. j. pesmi ob žetvi, ki opevajo ponajveč kmetško življenje.

Pogledovali so lesi,	Ženjice so požele
pogledovali so lesi,	z železnimi ga srpi,
kam so oves dejali?	z železnimi ga srpi,
	s prebelimi rokami.

Končno omenjamo med to vrsto pesmi tudi poganske pesmi, ki so se pa docela navzele krščanskega značaja in pa čisto krščanske pesmi (psalmi i. dr.)

V drugo vrsto narodnih pesmi spadajo zgodovinske in političke pesmi.

Zgodovinske pesni se dele v pesmi srednjega veka iz dobe pred knezi in za časa knezov, v kazaške in hajdamaške pesmi, v pesmi o novačenju in opanščini in pesmi o svobodi. Pesmi srednjega veka pojo o starih vojnih družinah, o njihovih knezih, o vojnih pohodih in grajenju gradišč in mest. Kazaške pesmi opevajo slavo kazakov in njihovih hetmanov, boje s Tatarji, Turki, Moskvščani (Velikorusi), Poljaki in Moldavci. Hajdamaške pesmi vsebujejo krvave punte in vstaje ubogega zatiranega ljudstva proti brezsrčni poljski šlahti in židom. V pesmi o novačenju toži narod nad prisilno vojno dolžnostjo. V pesmih o panščini je izlil maloruski narod vse svoje gorje, ki ga je moral prestajati v krutem, nečloveškem tlačanstvu in podanstvu. Ko je pa slednjič prišla ura rešitve panščine, je svobodno zadihal tlačeni kmet in pel navdušene pesmi o svobodi.

V tretjo vrsto spadajo stanovske pesmi, izmed katerih so najlepše čumaške. Čumaki so bili vozniki in trgovci, ki so vozili z voli na Ukrajino od daljnega Črnega morja sol, ribe, sukno in druge domače potrebščine.

¹⁾ Ogljad ukr.-r. nar. p. str. 24.

¹⁾ Ogljad ukrajinsko-ruskoj nar. poezij. F. Kolessa. Lvov. 1905. str. 181.

²⁾ Dr. K. Štrekelj, Slov. nar. pesni II. zv. 7. snopič XI.

³⁾ Sestavek o razdelitvi narodnih pesmi je posnet iz večine po že omenjeni knjigi: Ogljad ukr.-ruskoj nar. poezij.

Dalje so pesmi burlakov; to so bili hlapci, najemniki, ljudje brez stalnega doma, ki so svojim gospodarjem lovili ribe po velikih rekah in na morju. K stanovskim pesmim spadajo tudi gospodarske pesmi, ki opevajo poljedelsko življenje. Kakor že omenjeno, spada v to vrsto pesmi tudi mnogo kolednic, ščedrivi, vesnjank, kupaljskih pesmi, pesmi ob žetvi in ob košnji.

Žalostila se,	ker ni skošena,
žalostila se	ker ni zložena.
bedna je vdovica,	zelena otavica.

K stanovskim pesmim spadajo slednjič pesmi rokodelcev, katerih je pa le malo, ker so se meščani večinoma odtuževali rodnemu narodu.

Četrta vrsta obsega pesmi rodbinskega in zasebnega življenja.

Izmed rodbinskih pesmi so zelo znamenite svatovske pesmi, ki so polne starih, zelo dramatiških obredov. Dalje omenjamo zibelne pesmi, uspavanke, izmed katerih je nekaj sila starih.

Oj krasno jasno,	Solnčece zajde
oj krasno jasno,	pa zopet ono vzide,
koder solnčece hodi,	mati umre,
	že druge ne bode.
oj še krasnejše,	Če se tudi najde,
oj še krasnejše,	vendar ona ni rodna,
koder mamica hodi,	dasi objame,
	vendar mrzla ostane.

Kakor pri Slovencih in povsod, tako imajo tudi Malorusi izmed vseh pesmi največ ljubavnih, ki se odlikujejo zlasti po bogastvu, lepoti in različnosti vsebine. Pesmi o zakonskem življenju imajo Malorusi tudi polno. Zlasti žena je, ki toži nad težkim jarmom, nad vsiljenim zakonom, nad hudim možem, pijancem, nad kruto taščo i. t. d. Končno naj omenimo še povsod neizogibno mačeho.

V šesto vrsto spadajo slednjič takozvane potujoče pesmi-balade, ki so po vsebini skupne skoro vsem narodom evropskim in ki jih imamo tudi mi Slovenci (Rožlin in Verjanko, Lepa Vida). Nekaj primerov: Deva zastrupi nezvestega ljubimca, brat se poroči z lastno sestro, tašča zastrupi lastnega sina, hoteč zastrupiti nevesto, zapuščena deva se utopi i. t. d.

Še par besedi o maloruskem jeziku in glasbi. Maloruski jezik je zelo zvonk in mehak, kakor vstvarjen za poezijo, v nekem oziru še prikladnejši nego hrvaško-srbski. Nemški pesnik Bodensiedt, ki je prevedel več kazaških in dekljskih pesmi (Die poetische Ukraine), piše o tem jeziku: „Ukrajinski jezik je najzvočnejši izmed vseh slovanskih.“ Rus Ljukšič pravi: „Jezik Ukrajincev-

Rusinov, ki žive sredi Slovanstva, se najbolj približuje velikoruskemu, vendar ga pa lahko ume vsak drugi Slovan; odlikuje se s harmonijo, lahkoto in je med vsemi ž njim vzporejenimi jeziki najbolj sposoben za glasbo in petje.“

Pri Malorusih je petje res doma, ob vseh prilikah pojo. Peli so in pojo še stari „kobzarji“, „lirniki“, „dudarji“ in „banduristi“ s spremljevanjem narodnih glasbil od vasi do vasi stare dume, junaške pesni in kar je ljudstvu priljubljeno, pojo stari, pojo mladi, pojo doma pri domačem delu, zlasti po zimi, pojo na prostem, po ulicah, po polju, pojo zlasti na svatbah. Najrajši pa pojo, kakor povsod, dekleta in mladina, zraven pa igrajo narodne igre in plešejo narodne plesse. Izmed pesmi, ki se pojo pri plesih, omenjamo poleg starih obrednih zlasti kazacka na Ukrajini in kolomejko v Galiciji.

* * *

V Galiciji so se izmed liriških pesmi dandanes najbolj razširile kolomejke¹⁾; te spadajo v razdel stanovskih pesmij in pesmi iz zasebnega in rodbinskega življenja.

„Kolomejke“, pravi Gnatjuk, „so kratke pesmi, ki se skladajo večinoma iz enega ali dveh kupletov (dvostihov) najrazličnejše vsebine: niti en pojav narodnega življenja ni v njih izpuščen, slednji nahaja v njih svoj odmev.“ Poleg dve ali štirivrstnih kolomejk se nahajajo pa tudi daljše, toda le bolj redko.

Kolomejke imajo strogo določen ritem in obliko. Posamni stihovi so redno 14 zložni, dobe se pa tudi 12—13 in 15—16 zložni. Sredi verza imajo kolomejke cezuro.

Oj siv kis /na pokis // ta stav ščebetati:
poradj meni, /pane brate, // de divčino vzjati.

Oj sel kos na pokos (redico) in jel ščebetati:
Svetuj meni, gospod brate, kje devojko vzeti.

Kolomejke so se take udomačile v Galiciji, da izpodrivajo bolj in bolj vse druge ritme; edinole še obrednim pesmim niso usilile svojega ritma; sicer pa je kolomejka po ruski Ukrajini še skoraj nepoznana po obliki, po imenu pa docela.

Število kolomejk je zelo veliko. Samo v Gnatjukovi zbirki jih je do 6000; v nji pa niso vmeščene niti vse do zdaj tiskane, mnogo jih je pa še nezapisanih. Dandanes izumirajo in se sila pozabljajo narodne pesmi med narodi, kolomejka pa se vedno bolj razcvita in širi. Malorusi ji obetajo še krasno bodočnost.

¹⁾ Volodimir Gnatjuk je izdal lani in letos v „Etnografičnem zbirniku“ v založništvu „Naukovogo tovaristva imeni Ševčenka“ v Lvovu v 2 zvezkih knjigo „Kolomijki“ str. XLIII + 259 + 315. Pojasnila o kolomejkah sem povzel večinoma iz pisateljevega obširnega predgovora. Pis.

Kolomejke so podobne ukrajinskim kazačkom, ki so navadno štirikitični in imajo skupno 32 zlogov, kolomejke pa le 28.

Oj divčino, bidu твориш,
čomu do mni ne govoriš?
Ne govorju taj ne budu,
škoda ljubku, tvogo trudu.

Na videz je podobna kolomejka slovaškim in poljskim krakovjakom, ki so pa daljši od nje in imajo drug ritem. Ločijo se tudi po vsebini; kolomejke se lahko pojejo povsod in vsekdar, krakovjaki pa ne, zakaj:

Niedobry jest rzeczą krakowiaki śpiewać,
jednych można bawić, a drugih rozgniewać.

(Ni to dobro delo krakovjake pevat,
te se dá zabavat', druge pa razgnevat'.)

Krakovjakovi imajo tudi Malorusi precejšnje število; vendar niso izvirni kakor kolomejke, ampak so nastali pod slovaškim in poljskim vplivom.

„Kolomejka obsega vse pojave človeškega življenja v vseh časih: njej ni nič tajnega; zato je v nji izražena radost in gorje, veselje in žalost; zato ona diha resnobo in šalo; zato je v nji humor, satira in ironija.“¹⁾

Slavni poljski pesnik Vacław z Oleska je spisal o kolomejkah sledečo zanimivo karakteristiko: „Kolomejke označuje kratkost: dva, štirje, redko kdaj več verzov; spretnost v sestavi, — v prvem verzu običajno kaka podoba iz obdajajoče narave, v drugem verzu čuvstvo, misel. Toda misleči Rusin izbere globlje, bistroumnejše in spretnейše svoje prispodobе nego Poljak. Redko se zgodi, da bi ne bil prvi verz v polni zvezi z drugim, v zvezi, ki zadene čisto z nedosežno globokostjo misel in čuvstvo. Skromnost je povsod verno ohranjena; veselost je redka, povsod se kaže neka otožnost, znamenje samote. Tako leži na kolomejkah, kakor sploh skoraj na vseh maloruskih pesmih neki žaloben, bojazljiv vzduh. Skoraj vse so zavite v megleno kopreno neke nedopovedne tesnobe, ki jim daje ono njim lastno nepojmljivo moč nad ljudskim srcem in oni čar, ki ga je mogoče samo čutiti, a ga ne moremo izraziti z besedami.“²⁾

Oj tuda sja lozi hiljat, kuda im pohilo;
tuda oči vigljadajut, kuda sercju milo.

(Oj tostran klonijo vrbe, kamor jih je nagnilo,
tja okó le pogleduje, kjer je srcu milo.)

Jakij listok zelenenkij, upade taj gnije,
jakij ljubko molodenkij, ne po pravdi žije.

(Marsikateri zelen listek pade in segnije,
marsikteri mlad ljubimec nepoštено žije.)

¹⁾ Kolomijki str. XVIII.

²⁾ Vacław z Oleska, Pieśni polskie i ruskie ludu galicyjskiego we Lwowie 1833 str. XL.

Ruska naša kolomijka, hot ona dribojka,
ona mila a vse ščira — meni solodojka;
jak ja vozjmu kolomijki sjpivati — sjpivati,
zatužiš ti i zaplačeš, taj staneš dumati.

(Ruska naša kolomejka, dasi je le kratka,
ona mila je in verna — ona mi je sladka;
ako jamem kolomejke naše peti — peti,
vžalostiš se in zaplačeš, misli se budé ti.)

O lepoti in točnosti prispodob med obema stihoma ni, da bi govorili dalje. Kakor je maloruska narodna pesem bogata na teh, tako je polna tudi metafor in drugih pesniških podob, ki se rabijo le v pesmih, drugače pa ne. Le nekaj primerov: Sestra-žalibnicja (sestra-žalostnica); čuža-čuženicja (tuja-tujka); klen-derevo; troj-zilje (otrov-zelišče); (vinok-zelinok (venec-zelenec); sadi-vinogradi (vrtovi-vinogradi); bil kaminj (bel kamen); droben doščik (dežek); bujni vitrove (silni vetrovi); šovkova trava (bagrena, žametna trava); tihij Dunáj (tiha Dunava); risni sljizonjki (goste solzice); milenka-golubka sivenjka (mila golobica siva); službu služiti; radu raditi (posvetovati se); dumočku dumati (misel ljubo premišljati); bilj bilila (platno belila).

„Ako bi prelistali pazno katerokoli večjo zbirko ukrajinskih narodnih pesmi, Golovackega, Čubinjskega ali Grinčenka, bi lahko nabrali dobršen slovar takih poetičkih izrazov, metafor ter davnejših in novejših besednih oblik, ki tvorijo visoko razvit poetički jezik, poseben pesniški zaklad ukrajinske narodne poezije.“¹⁾

„Kdor hoče lepo pisati, kdor se hoče naučiti sloga, iz katerega ni mogoče izpustiti niti besedice in mu ni treba tudi dodajati nobene, se mora učiti kolomejke na pamet“, piše Gnatjuk.²⁾

Malorus živi v tesni zvezi z naravo; ž njo se pogovarja, nji toži svojo bol, ž njo se veseli. Ni je skoraj dobiti pesmi, v kateri bi ne bila omenjena narava. „Poglejmo katerokoli ljudsko pesem, povsod se srečujemo najprej z živo naravo, ali vsaj z malim obrazcem iz nje, in šele potem sledi misel, prava vsebina pesmi. — — — Priroda je prastara tovarišica in bogata dobrotnica našega preprostega ljudstva in zato se udeležuje ne samo njegovega realnega ampak tudi idealnega življenja in mu javlja svojo radost — tugo — nado — — — Beremo celo tuintam v dumah, da se obrača junak k naravi kakor k Bogu z molitvijo za milostno gotovo pomoč ter razkrije svoje največje tajnosti:

„Spovidajte sja vse miloserdnomu Bogu,
Čornomu morju. — — —“

Izmed rastlin se srečujemo v dumah in sploh v pesmih najčese z javorjem (katerega so smatrali

¹⁾ Ogljad ukr. — r. nar. poezii str. 168—169.

²⁾ Deščo pro ruski Bilini i dumi, Mih. Pačovskij u Ljvovi 1893 str. 19.

v davnini za drevo življenja), z dobom (simbolom moči, kremenitosti), s kalino (simbol ljubezni, zvestobe) in drugimi.

Kakor vse pesmi, tako pojo tudi kolomejke, zraven pa se pleše narodni ples, ki se tudi imenuje kolomejka. Mimogrede bodi omenjeno, da uživa ta ples vsled svoje izvirnosti in lepote toliko priznanja in priljubljenosti, da je uveden že v plesni venček višjih krogov.

Nema tancju na vsem sviti, jak ta kolomijka,
vona dušo virivaje iz mogo serdejka;
jak zagraju, zasjpijavaju, tuga izčezaje,
bo to naša kolomijka taku silu maje.

(Ni ga plesa na vsem svetu, kot je kolomejka,
ona dušo iztrguje iz srca mojega;
ako zaigram, zapojem, tuga mi izginja,
ker ta naša kolomejka toliko moč ima.)

Kaj pa napevi maloruskih pesmi sploh in še posebej kolomejk?

„V naših narodnih pesmih so besede in spev v tesni zvezi med seboj: krasoti in bogastvu ukrajinskih melodij se divijo ne samo rojaki ampak tudi tujci. Govoreč o melodiji ukrajinskih narodnih pesmi naj omenim sledeče: Ako bi nam kdo zaigral ne vem koliko melodij, takoj spoznamo ukrajinsko melodijo in jo izločimo izmed tisočev drugih melodij; tako svojerodna, izvirna je, tako značilna; spoznamo jo kakor kakega sosedu in sorodnika med mnogobrojnimi številom naroda. — — — Ukrajinsko-ruska narodna glasba ima vse lastnosti povsem samostojnega glasbenega sloga — ritma, ki se je razvil v pradavnih časih, dolgo pred razvojem sedanje zahodno-evropske glasbe.“¹⁾

Lepa je sledeča karakteristika melodij v kolomejkah: „Ako se mudimo le pri melodijah, zapazimo v njih svet docela razvitih čuvstev. Kako raznoličen je značaj teh melodij! V tej se nam zdi, da vidimo vitko zraslega gorjana, ki sredi žvižga vetra in bučanja burje vriska z gore v goro; v drugi spet nekaj šumi, kakor da bi valovile njene rime naglo s šumom Dnistra ali Buga; tu, kakor da bi zapazili okajene obraze, na katere meče v nizki koči razpaljeno gorivo iskreči blesk; tam se nam dozdeva, kakor da nekaj v gaju vzdihuje; tam spet se razlega na prostem polju glas prostosti; v drugih slednjič

čutimo, kakor da bi truma mož z mogočnimi glasovi oznanjala svoje skrbi in tuge.“¹⁾

Število melodij kolomejk je zelo veliko. Gnatjuk piše: „Zanimivo je to, da so melodije kolomejk kljub taki enostavnosti kolomejškega ritma nenavadno raznovrstne in mnogoštevilne ter jih je ne samo na desetine, ampak na stotine. V zbirki pesmi Ivana Kolessa, je zapisanih samo v eni vasi*41 kolomejških melodij. Ako bi jih tako vestno zapisovali v vsakem okraju, bi se jih gotovo nabralo mnogo stotin.“

* * *

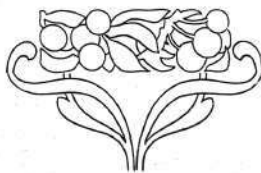
Gnatjuk je sestavil svojo zbirko kolomejk zelo praktično, naravnost mehanično, kakor pravi sam. S tem je hotel doseči, da bi bila dostopna najširšim krogom. To delo je zahtevalo mnogo truda. Kako je zbirka sestavljena in razdeljena, bomo razvideli iz nadaljnjega spisa, za zdaj le par primerov. Vse kolomejke, v katerih se poje o raznih narodih ali plemenih, so zbrane vkup v eno poglavje. Najprej so uvrščena ukrajinska plemena: a) Rusini, b) Podoljci, Podgorci, c) Kolomijci, d) Huculi, e) Bojki; za temi sledé poljska plemena: Poljaki, Ljahi, Mazuri, in končno drugi narodi: Moravci, židje, cigani, Nemci, Švabi, Vlahi, Armenci, Mažari, Italijani, Turki in Tatarji.

V drugem poglavju so razvrščene kolomejke po krajih, ki so omenjeni v njih, po rekah, gorah, mestih in vaseh. V tretjem poglavju so zbrane po imenih, moških posebej, ženskih posebej, nazadnje so uvrščene pa one kolomejke, v katerih so moška in ženska imena vkup i. t. d. Pri vsaki posamezni kolomejki je tudi pripomnjeno, kdo jo je zapisal, oziroma iz katere zbirke je vzeta in navadno tudi, kje je bila zapisana. Mesto celih inačic je pisatelj pod kolomejko pripisal navadno samo one besede, ki se ne strinjajo z objavljeno. Prihodnjič torej objavimo vrsto prevodov kolomejk po posameznih poglavjih; vendar se ne bomo mogli pri tem ozirati toliko na dovršenost prevodov, zlasti gledé rim, marveč nam je več do tega, da podamo kolikor le mogoče verne, dobesedne prevode in ohranimo kar se dá lepoto originalov, s čimer bo gotovo tudi čitateljem ustrezno.

(Dalje).

¹⁾ Pogljud ukr.-rus. nar. poeziji str. 171.

¹⁾ Waclaw z Oleska str. XL.

pri tebi. Glej — (kaže na Jožeta in Jerico, ki stojita pri vodnjaku) moj Jože je že goden za ženitev — in tvoja Jerica tudi — kaj praviš?

Rovan. Nič ne rečem, Kajžar, ali, zdaj še ne. Pozneje!

Kajžar. Saj jaz tudi tako mislim! Drugo leto enkrat! Roko sem!

Rovan. Velja! (Mu strese roko. — Zažari se — solnce vzhaja.)

Pehač. Kako sem srečen! Zdaj šele vem, kaj sem našel v tebi! (Prime Najdo za roki.) Vse življenje sem iskal in kopicil zaklade — toda šele zdaj, ko sem našel tebe — zdaj šele sem našel pravi zaklad! (Poljubi Najdo na čelo. Lipe vihti klobuk in vriska.)

Maloruske narodne pesmi in kolomejke.

Študija. — Spisal Bajda Kazak.

(Dalje in konec.)

Iz bogate zbirke kolomejk Vladimirja Gnjatjuka izberemo nekaj najznačilnejših in jih razvrstimo po zmislu. Dve lepi romantični pesmi najdemo eno v IV. poglavju (Godbe, plesi, spevi), drugo pa v V. poglavju (Noša, nakit).

Naš kodravi godec gosli svoje uglašuje,
oj kako se nam mladičem dušica raduje.
Oj uglaš, oj uglaš, a kadar zagode,
ako bil bi hlod zagreben, vendar plesal bode.

Oj ti godec, godec ljubi, kak umeš igrati,
oj za gosli le je tebe porodila mati.
Pa naj gosli bi igrala, a cimballi bili,
vendar tužnega srca bi ne razveselili.

Pridi, pridi, moj preljubi, pozno pod večerom
in prinesi pod obleko drobceno svirelo.
Oj kak žalno to svirelo moje srce gine!
Kdor ne zna ljubezni, nima srčne bolečine.

Oj dež ide, rosa pada dol na belo brezo,
a jaz svojemu ljubimcu belo srajco vežem.
Oj jo vežem in jo vežem, fino jo izšijem,
a jo svojemu ljubimcu do poroke skrijem.

Malo le imaš koravdic, malo, ljubka, malo,
vendar se na kratkem vratu ti lepo podajo.

Oj Ivane, moj Ivanček, jaz pa tvoja duška,
kot rudeči trak okoli tvojega klobučka.

Oj Anica belolica, čakaj do sobote,
jaz nakupim ti koravdic in čevljevce žolte;
jaz nakupim ti koravdic za dva, za dva leva,
da bi te ljudje spoznali, da si Vaziljeva.

Kazaško ljubezen opeva sledeča:

Suhi dobec, suhi dobec, s tebe nič ne bode,
ali z mene, lepe breze, pa kočijca bode.
Oj pobarvana kočijca in pa vran konjiček,
oj ko sede, pa odpelje mladi se kazaček.

Cestica se je prašila po zelenem gaju,
prašil jo je moj kazaček s svojim konjem vranim.

Oj na hruški beli cvet, ali že odpada,
ljubil je kazak devojko, a jo že ostavlja.

Oj naj le, naj le ostavi, kakor sam želi si,
srečna bodi ona steza, koder iti misli.

Polovica cveta cvete, polovica vene,
hodil je kazak k devojki, zdaj se še ozre ne.

Se naslonil dob na dob je, javor na kalino,
ti si misliš, moj kazaček, da za tabo ginem.

Solnce greje, veter veje, vrhe pripoguje,
moj kazak se ne oženi, mene pričakuje.

Oj ni v mlinu na kamenu kokelj ozelnel,
stari se kazak še danes ni oženil.

Poleg mlina deteljica rdeče je zacvela,
a devojka za kazakom je zahrepenela.

Med bolj resignirane romantične pesmi spadata med drugimi tudi sledeči kolomejki:

K u m i.

Ker se nisva poročila, pa se pokumiva,
srcu žal nikdar ne bodi, da sva se ljubila.

P o b r a t i m s t v o.

Oj pozna se ji, pobratim, ktera je delavna:
v licu shujšana je, medla, tenka in postavna,
v lici shujšana je; kteri delo ni po godi,
na lahnó se opasuje in počasi hodi.

Oj tovariš moj, pobratim, beda je nad mano,
ker devojka moja noče govoriti z mano.

Oj, pobratim, kupi, kupi žganja ji s korenjem,
pa ti bode govorila kot vodà s kamenjem.

Ljubi deve, pobratime, ljubi eno leto,
in spoznal mi boš, pobratim, kako to je kletó.

Včera bil je nedelja, danes je ponedeljek,
žito mati je vsejala, vzkalil zimzelen je.
Žito mati je vsejala, a rodil le grah je:
kdor najboljši je tovariš, ta največji vrag je.

Lepoto kolomejke opisuje sledeča:

S p e v i.

Stoji vrba sredi sela, vetrec v nji se mudi,
kadar si Rusin zapoje, se Poljak mu čudi.

Oj zakaj se razkričale so po blatu žabe?
— Ker ne pojejo dekleta, a le stare babe.

Kadarkoli preudarjam, kaj mi je početi,
in kadar mi je plakati, brzo jamem peti.

Čudijo ljudje se meni, kedar si prepevam,
a jaz sebi s pesmicami žalosti razvevam.
Ko bi sebi s pesmicami tuge ne morila,
oj tedaj bi jaz mladenka v svetu več ne žila.

Oj nihče tako ne poje, kot majhna dekleta,
kadar ženejo k vodici belčkana jagnjeta.

Oj tako si mislim, kadar plovem po Dunaju,
ni dobiti lepših pesmic, kot so v našem kraju.

Oj devojčica, devojka, pevaj meni pesmi,
ker ti poješ silno krasno, kakor slavček v lesi.

Oj prelubi moji spevi, kam vas bodem djala?
V čistem polju vas bom zbrala, v gorah razsejala.

A kam bodem vas, popevke, kam vas bodem djala?
Zbrala bodem vas v predpasnik, v polju razsejala,
a kadar moj mili pride, njivico oral bo,
pa le-te popevke moje v polju vse pobral bo.

Mamka me je omožila in mi naročila:
Da bi, hčerka, naših spevov nikdar ne zabila.
A ko prišla sem do tašče — na pragu obstala,
že več nisem jaz popevke niti ene znala.

Kadar bodeš ti, devojka, sive voli gnala,
glas izpusti po dobravi, da te mi spoznamo;
glas izpusti po dobravi, po rumenem pesku,
ker te ni po čem spoznati, kakor le po glasku.

Oj kadar si jaz zapojem šetajoč čez polje,
tja po njivici glas pojde, kjer moj ljubi orje.

Oj ti glas moj nežni, tenki, oj ti glasek, glasek,
izpustim te po Dunaju, kot čez rame lase.

Ko bi se, tovarišica, na en glas združili,
to s popevkami bi ljubčka svojega pokrili.
Oj pokrili, oj pokrili od nog pa do glave,
da bi mesta ne pustili, le obrvi črne.

Oj zapoj mi, sivi ptiček, oj zapoj mi, sivi,
oj zapoj mi na le-ta glas, kot je pel moj mili.
Oj zapoj mi, sivi ptiček, oj zapoj, labudek,
oj zapoj mi na le-ta glas, kot v nedeljo ljubček.

Ruska naša kolomejka, dasi je le kratka,
vendar mila je in verna, vendar mi je sladka.
Ako jamem kolomejke naše peti, peti,
vžalostiš se in zaplačeš, misli se budé ti.

Oj drobcena kolomejka, drobcena in kratka,
ena mila, druga ljuba, tretja mi je sladka.

Pesmi o novačenju in o vojaški službi so po
mislih in koloritu slovenskim zelo podobne. Vla-
dimir Gnjatjuk jih je zbral v VI. poglavju (Vojska).
Novincu se toži po materi, ljubici in domovini. Nekaj
zgodov:

Pred naborom.

Ko začujem kolomejko, začujem, začujem,
radi te-le kolomejke doma ne nočujem.
Toda ko bi, pane brate, jaz doma nočeval,
davno bi že v Stanislavi čevljuje obuval.
Čevljuje obuval, v suknjo se oblačil novo,
a v nedeljo do puludno namarširal dobro.

Oj prosite, deve, Boga, jaz bom tudi prosil,
da bi jaz, mladenič, nikdar sabljice ne nosil.

Mislila si, stara mati, me ne boš zgubila,
prišla urica bo taka, solze boš točila.
Prišla urica bo taka, dan tak prišel bode,
boš ozirala se, mati, kje je dete tvoje.

Novinci.

Oj orlič, sokoliči polje so pokrili,
snovidovske so novince vojski pridelili.
Oj orlič, sokoliči, pod goro zletite,
snovidovski vi mladenči — k domu se vrnite.
Oj mi bi že dol zleteli, megla napotuje,
oj mi bi se že vrnili, cesar zabranjuje.

Javorova je piščalka v dvoje se razklala,
ljubka moja ti presladka, zdaj ostani zdrava.
Miljenka, ostani zdrava, ostani, ostani,
mene mladega pa nikdar in nikjer ne zabi.

Kupi drobno si piščalko, bratec ti moj rodni,
da igral si boš, ko bodeš po Dunaju hodil;
da igral si bodeš, kadar boš na konja sedel,
da ti žal ne bode, kadar ne boš mamke videl.

Oj vzgojila dobra mati je cesarju sinka,
a je samcata ostala, kot na polju bilka.

Razno orožje.

Oj je breza zašumela, dob se je pomlajal,
v Stanislavi godba svira, ljubeč je odhajal.
A kadar je že odhajal, nizko se sklonil je,
na cesarskem se konjiču s solzami umil je.

Že so okna pobelega in že beli dan je,
a že čuje se ulanskih sabljic brenketanje.

Jaz sem mislil, ljuba mati, da mi bo kositi,
a mi mlademu so dali karabin nositi.
O da ti-le karabini v ognju bi zgoreli,
da le mladega bi mene pleče ne bolelo.

Bogata in zelo mnogovrstna je zbirka pesmi
kolomejk iz rodbinskega življenja (VIII. poglavje).
Ena izmed najljubkejših iz te vrste je sledeča:

Edinci.

Moj ljubljeneč nima sestre, sinček je edinček,
njega lica so cvetoča, kakor mak rudeča.

A jaz sem pri svoji mami edina edinka,
nisem po vodó hodila, ker je v vrtu bila;
nisem po vodó hodila, a le z vrčem včas, a
še takrat je dejala: detece, počasi!

Štirje voli kot sokoli — tam z rogmi so se česali,
omoži me mati, da ne bi me ljudje obrekovali.

Tam na gori voli v jarmi, a konjiči v sedlu,
oj ne jemlji si jedinke, če bi bila v srebru.
Mamica edinko svojo kot ogenj neguje,
za kraljico si edinko svojo le vzgojuje.

Bedo narodovo pa vidimo najbolj plastično sli-
kano v kolomejkah, ki so zbrane v Gnjatjukovi
zbirki v IX. poglavju: Družabno življenje. Ta od-
delek je najbolj raznovrsten. Izberimo najbolj ka-
rakteristiške:

Potovanje.

Oj pojdemo, pani bratje, pojdemo, pojdemo,
tam, kjer je široka cesta, tam se razidemo.

Ko je bila vesna krasna, nisem vesnovala,
veseli me potovanje, bom odpotovala.

Na tej strani ogenj gori, na drugi je dimno,
a jaz grem iz tega sela, nekomu bo divno.
Na tej strani ogenj gori, na drugi je žar, žar,
a jaz grem iz tega sela, nekomu bo žal, žal.

Oj Kanada, oj Kanada, polja imaš mnogo,
iz Galicije zvabila kmetov si premnogo.

Oj odšel je moj ljubljenelec tja do Amerike,
pa mi čevljuje prinese iz nove fabrike.

Oj Gospod ti milostljivi, kaj sem jaz storila,
da sem svojega ljubljence čez morje pustila!

Blagor in beda.

Oj sem spod visoke gore vetrček poveva,
sreče nisem še zaznala, leto že mineva.

Oj dekle nesrečno moje, oj dekle ti moje,
taka beda nate pada, kakor mrak na polje.

Mraz pritiska, veter vije, da kloné drevesa,
kmet sedi mi na pripečku in ostri ušesa.
Okna s snegom so zastlana, da se kar šibijo,
poleg njega so otroci in z zobmi zvonijo.
Oče pa jih teši: Tiho, pride nam podpora,
čim opazi se potreba, krajnega odbora.
A v tem brzo sel pridirja, oj pomoč obila:
en petak za celo selo in soli dva kila!

Zločinci.

Oj pojdemo, pane brate, pojdemo, pojdemo,
na širokem ravnem polju, tam se razidemo.
Na širokem ravnem polju je zelišče gosto,
naj se šlahta nič ne meša med ljudstvo preprosto.

Čemu tebi, pane brate, torbo je nositi?
Lepše zate, pane brate, je ljudi moriti.
Ali znaš, pane brate, kaj bomo izbrali?
Pasje Ljahe pomorimo, bomo panovali.
Ali vidiš, pane brate, za lesom gomila?
Enkrat umrem, enkrat mati mene je rodila.
Ali bodem ropar, ropar, ali hajdamak bom,
ali pa še pri cesarju najstarši vojak bom.

Ako bi ta dob razvil se in brezice bele,
oj bi šel med hajdamake za štiri nedelje.
Ako bi ta dob razvil se, zelena jelica,
mnoga pusta bi ostala židovska kramnica.
Oj ti dobec moj zeleni, skoz okno te gledam,
oj devojka moja mlada, v ječi zdaj presedam.
Oj na gori njiva, njiva, konca ne ugledam,
vmirili so se sovragi, ker v ječi presedam.

Pijančevanje.

Oj ti žganjice presneto, zate dajem zlato,
a ti mladega me fanta mečeš samo v blato.

Ko napijem se, tovariš, te-le čemerube,
so oči mi kakor skleda, židje kakor muhe.

Žganje sva, tovariš, pila, lulo sva kurila,
ni resnice lepa ljubka nama govorila.

Oj napijva se, tovariš, napijva, napijva,
a kdor nama bo na poti, tega pa nabijva!

Oj ne, nisem jaz pijan, žganje je pijano,
vedi, dekle, me domov, dekle ljubovano.

Oj napijem se žganja, na tla me podira,
dobro, da pri tem le vendar nos me še podpira.

Niste čuli, dobri ljudje, pripovedovanja,
da tu poje se in raja, a ne pije žganja?

Oj dva brata, oj dva brata, to sta popivala,
prišli židi, vzeli vole, s čim bova orala?
Zdrav sem, brate, zdrav si, brate, obadva sva zdrava,
sva zapila sive voli, zapijva še krave.

Selo, ki je sila bedno, hipoma spozna se,
hiše v njem so kot svinjaki, krčme kot palače.

Oj vi tata, oj vi mama, oj ne pijta žganja,
ker sem videl, kak je skočil satan vun iz žganja

Oj ne pijte mi žganjice, ona je vesela,
ker že židje so za žganje pokupili sela.

Sem v nedeljo bila p'jana, sem v pondeljek spala,
v torek štirideset snopov žita sem našela,
v sredo sem ga posušila, v četrtek zmlatila,
v petek pa sem ga prodala, v soboto zapila.

Hej kukala kukavica v zelenem zaboji,
oj prenehali mi, ljubca, dragi so napoji,
oj prenehali napoji in objemi vroči,
a me niso zapustili vzdih srca žgoči.

Izmed teh kolomejk je ena celo abstinentovska:

Oj na ribniku pri brezi riba je igrala,
deve so perilo prale, riba jim dejala:
Ali vidite, dekleta, kak veselo rajam,
dasi ni mi krčma znana, vanjo ne zahajam!

Pa je naša mala srenja tako le sklenila,
da nobena več nevestka žganja ne bo pila.

Tako je v kolomejkah, od katerih smo tu pri-
občili le neznaten del, zapisana v preprostih, zdaj
radostnih zdaj otožnih, zdaj šegavih, zdaj resnih
besedah, zgodovina in življenje naroda, ki je na-
šemu po sili čuvstev, melanholičkem razpoloženju in
pesniškem daru zelo podoben.

